

TANTALOSZ

— Alvilági árnyjáték —
(Részletek)

VARGA ZOLTÁN

Szereplők: Tantalosz, Étekfogó lány, Hádész, I. Saskeselyű, II. Saskeselyű, Prométheusz, Héraklész

TANTALOSZ Itt hagysz egyedül.

LÁNY Nem egyedül, Tantalosz — a reményeiddel.

TANTALOSZ Éhségemmel, szomjúságommal.

LÁNY Holnap újra itt leszek.

TANTALOSZ Nem tudhatod, és én sem tudhatom.

LÁNY Eddig mindig eljöttem.

TANTALOSZ Mert így akarták.

LÁNY Ezután is így akarják majd.

TANTALOSZ Az előbb sorsfordulatot emlegettél. Fordulat lesz az is, ha nem látlak többé. Téged sem, meg a terített asztalodat sem. Még a morzsa hullás reményét is el kell vesztenem.

LÁNY *(amikor a felvonó egészen magasan jár már, váratlan riadalommal)* Szegény Tantalosz, hátha csakugyan így lesz... *(Hirtelen lehajítja a kenyeret, amely földet érve gyanúsán koppan, a kísérőzene a koppanással egyidőben mintegy gombnyomásra elhallgat.)*

TANTALOSZ *(mohón a kenyérre veti magát, de foga láthatóan kemény felületbe ütközik; döbönt felismeréssel)* De hiszen ez... *(Bambán rámered, ismét harapni próbál, majd kétségbeesve elhajítja).* De hiszen ez chetetlen! Becsaptál, te átkozott! Festett fadarabot dobtál le kenyér helyett!

LÁNY *(rémü'ten, kétségbeesve)* Nem igaz! Kenyeret adtam!

TANTALOSZ Hazudsz! Becsaptál, hogy jobban szenvedjek!

LÁNY *(közben eltűnt fenn, már csak az elcsukló hangját halljuk)* Kenyér volt! Hidd el! Magam sütöttem! Ettem belőle!

TANTALOSZ *(utána kiált)* Gyönyörködsz a kínjaiban, azért tetted! Még csak nem is kötelességből...

LÁNY *(hangja már távolabbról)* Nem igaz, hidd el! Én csak a vacsorát hoztam. Valóságos ételeket, amint láthatod...

Fentről kellék-ételek hullanak, kenyerek, sütek koppannak a színpad deszkáin, a műanyag- vagy gumialmák, -körték és egyéb gyümölcsök labdaként visszapattannak, szertegurulnak.

TANTALOSZ *(hol az egyik, hol a másik darabot kapja föl, megpróbál beleharapni, zavarodottan rohangál az ehetetlen enniivalók záporában)* Ez sem... ez sem... Ez sem ehető... Mind hamisítvány. Minden hamisítvány csak! *(Feltekintve.)* Magad is az vagy! Nem is hazug, nem is csaló: magad vagy a hazugság, magad a csalás! Mert ha ember lennél, hallandó, valaha élt valóságos lány... *(Kifullad, s mintha választ is várna, de a lány hangja nem hallatszik már.)* Egy mentséged lehet: sohasem élteél... *(Újra a földre tekintve értetlenül mered a szanaszét heverő ételutánszatokra, majd gyomrához kapva fájdalmasan felordít.)* Éhes vagyok! Éhes! Enni adjatok! *(Reményvesztetten és tehetetlenül a földre roskad.)*

(...)

HÁDÉSZ... Még csak tudnod sem szabad, hogy ártatlanul szenvedsz-e vagy megérdemelten. Újabb fokozataként a szigorúságnak, amit nyilván túlzottnak érzel. Elfeledve, hogy tekintélyromboló tettek büntetése esetében a túlszigorúság kérdése föl se merülhet. Pedig ha ezt megértenéd, mindent értenél.

TANTALOSZ Annyit értek mindössze, hogy semmit se értek. Vagy éppen mindent. Túlságosan is.

HÁDÉSZ Az is a büntetésed része, hogy semmit se érthess. Vagy amint mondod: túlságosan is. Ebbe kell belenyugodnod.

TANTALOSZ Vagy abba, hogy ne tudjak belenyugodni. És ne is akarjak. Abba viszont máris belenyugodtam, hogy semmit se várhatok tőled.

HÁDÉSZ Pedig vársz, látom rajtad. Ezért is említetted. — És hát miért ne. Elvégre isten lennék.

TANTALOSZ *(akaratlan reménnyel)* Ugyan mit várnék, Hádész? Ha egyszer magad mondtad, hogy az ítéletem felett nincsen hatalmad.

HÁDÉSZ Afelett nincs is. De a végrehajtása énram tartozik. Lehetnek teljesíthető kívánságaid.

TANTALOSZ *(rövid csend után)* Éhező csak egyet kívánhat... —

HÁDÉSZ Légy egy kissé szerényebb. Ne kívánj többet a lehetségesnél.

TANTALOSZ *(pillanatnyi töprengés után)* Nem többet kívánok, hanem kevesebbet. Csak annyit, hogy ne lássam többé az elérhetetlen vacsorákat.

HÁDÉSZ Még aki hozza, azt sem. Bizonyára őt sem kívánod.

TANTALOSZ Semmit, ami számomra elérhetően.

HÁDÉSZ Tantalosz, a te számodra már minden elérhetően. Miután az ambróziánk és a nektárunk elérhető volt. Igazán vehettél volna annyira fáradságot magadnak, hogy úgy tegyél, mintha elalélnál a gyönyörűségtől. Úgyhogy most magadra vess.

TANTALOSZ Teljesíthető kívánságokat emlegettél. Én csak ezt kívánhatom. Ne lássam többé. Rajtad áll, teljesíted-e.

HÁDÉSZ Attól függ, mit kívánsz látni helyette.

TANTALOSZ Semmit. Az üres semmit csak.

HÁDÉSZ Jól gondold meg, mit kívánsz. Tudhatnád, hogy a semminél semmi se szörnyűbb.

TANTALOSZ (*fejét rázza*) Nem hiszem el. Legyen inkább csend és sötétség.

HÁDÉSZ Minden borzalmával annak, amit nem ismersz? Tantalosz, én nem bánom, de azért figyelmeztetek...

TANTALOSZ Számomra az ismeretlen nem lehet félelmetes már.

HÁDÉSZ Nem ítéld meg arról, amit nem ismersz. Gondold meg hát jól: mi lesz, ha már ezt sem várhatod. Ha már erre sem számíthatsz többé.

TANTALOSZ Végiggondoltam és megmondtam: inkább a semmit helyette. Vagy az ellenkezőjét. (*Váratlan élénkséggel.*) Látod, ez az! Az ellenkezőjét. Add az ellenkezőjét!

HÁDÉSZ Olyasmit, amit nem is kívánsz elérni? (*Jelentőségteljes mollyal.*) Azt hiszem, értelek.

TANTALOSZ Olyasmit kívánok, ami engem nem érhet. Nem az én kénem.

HÁDÉSZ Hanem a másé, igaz? Vigaszodra, hogy másoknak rosszabb.

TANTALOSZ Ha ugyan lehetséges ez.

HÁDÉSZ Nem éppen lehetetlen. Épp csak nem valami lélekemelő.

TANTALOSZ Gondolj, amit akarsz. Tartsd, aminek akarsz, akár a ti műveteknek. Mert ti juttattatok ideig. Tied a hatalom, rajtad áll, teljesíted-e.

HÁDÉSZ Hmm... (*Hátrább lép, kibúzza magát, homlokát ráncolva hangsúlyozottan töpreng.*) Kissé talán könnyöröghetnél.

TANTALOSZ Elvégre isten vagy, igaz?

HÁDÉSZ Úgy, ahogy mondd. Nem ártana, ha érezhetnéd is.

TANTALOSZ Használna, ha térdre hullanék?

HÁDÉSZ Nem rossz gondolat. Istenségem érzete többnyire könnyörletre szokott hangolni.

TANTALOSZ Jó. Ha már mindenképpen meg kell lennie. (*Térdre ereszkedik.*) Kérlek, Hádész, könnyörgök...

HÁDÉSZ (*közbeugrva*) Állj csak föl. Várj egy pillanatig még. (*Sietve trónszékéhez lép, méltóságteljes tartással elhelyezkedik benne.*) Így. Most már kezdheted.

TANTALOSZ. (*ismét letérdel*) Kérlek, Hádész, könnyörgök...

HÁDÉSZ *(újra megállítja)* Ne feledd el a címemet is megadni. Mert az Alvilág ura vagyok, hogyha nem tudnád.

TANTALOSZ Könyörgök néked, Hádész, Alvilág ura...

HÁDÉSZ *(mialatt trónszéke lassan emelkedni kezd, mintegy előmondja a szöveget)* Holtak birodalmának fejedelme...

TANTALOSZ Holtak birodalmának fejedelme...

HÁDÉSZ Tekints le rám...

TANTALOSZ Tekints le rám...

HÁDÉSZ Szánd meg szörnyű szenvedésemet...

TANTALOSZ Szánd meg szörnyű szenvedésemet...

HÁDÉSZ Könnyítsd meg kínjaimat...

TANTALOSZ Könnyítsd meg kínjaimat...

HÁDÉSZ Enyhítsd megérdemelt büntetésemet...

TANTALOSZ Enyhítsd büntetésemet...

HÁDÉSZ „Megérdemelt”, így mondtam... Különben mindegy, ahogy akarod. Vond el tekintetem elől mindazt, ami számomra elérhetetlen...

TANTALOSZ Vond el tekintetem elől mindazt, ami számomra elérhetetlen...

HÁDÉSZ Lássam inkább, amit magamnak sosem kívánok...

TANTALOSZ Lássam inkább, amit magamnak sosem kívánok...

HÁDÉSZ Hanem inkább másoknak hagyok...

TANTALOSZ... másoknak hagyok...

HÁDÉSZ Lévén mások kínjainak látványa...

TANTALOSZ... mások kínjainak látványa...

HÁDÉSZ Mások gyönyörének látványánál...

TANTALOSZ... gyönyörének látványánál...

HÁDÉSZ Könnyebben elviselhető...

TANTALOSZ... könnyebben elviselhető...

HÁDÉSZ Alulírott: Tantalosz, elítélt alvilági árny, halandó korában Frígia uralkodója.

TANTALOSZ... halandó korában Frígia uralkodója.

HÁDÉSZ Köszönöm, ennyi elég lesz.

TANTALOSZ Én is köszönök mindent.

HÁDÉSZ Alvilág ura.

TANTALOSZ Alvilág ura.

HÁDÉSZ Így, rendben van. Gondom lesz rád, Tantalosz, efelől nyugodt lehetsz. *(Int, megállítja a trónszéke emelkedését.)* De azért még meggondolhatod. Mást is kívánhatsz.

TANTALOSZ Nincs mit meggondolnom, Hádész. Abból, amit megadhatsz mást nem kívánhatok.

HÁDÉSZ *(jelt ad a további emelkedésre)* Rendben van, te akartad így. Teljesítem az óhajodat. *(Fenn eltűnik.)*

TANTALOSZ *(utána kiált)* Köszönöm néked, Hádész, árnyékvilágunk

hatalmas uralkodója. *(Néhány pillanatig még térdelő helyzetben marad, majd felállva a fogai közt.)* Dögölj meg, kár hogy hallhatatlan vagy! . . . *(Tétován állva jobbra-balra tekinget, a körülötte heverő élelmiszer-utánzatok közül hol az egyiket, hol a másikat veszi szemügyre, egyikükre hosszabban, sóvár tekintettel rámered, lassú lopakodó léptekkel közelít hozzá, kezét kinyújtja érte.)*

(...)

Felülről (...) átlátszó válaszfal ereszkedik le Tantalosz háta mögé, olyképpen, hogy elválasztja tőle a hátul történendőket. Ez a válaszfal lehet átlátszó függöny, ritka lyukú háló, vasrács stb. — legideálisabb azonban, amennyiben a technikailag megoldható, valami merev üveg- vagy műanyag lap lehetne, ez ugyanis megerősítené azt a benyomást, aminek a játék során amúgy is ki kell derülnie: Tantalosz mindent lát és hall, őt azonban nem látják és nem hallják, a hátullevők számára nem is létezik — illetve, amint ez rövidesen kiderül, a két Sakespealyűre ez csak részben érvényes: mert ők inkább így tesznek csupán, de azért egy-két sanda pillantással Tantalosz viselkedését is figyelhetik —; megfelelően azonban válaszfalként holmi keret is, olyképpen, hogy óriási tévé-képernyőnek hasson.

I. SASKESELYÜ *(megállva a még mindig mozdulatlan Prométheusz előtt)* No, te híres? Hát itt vagy?

II. SASKESELYÜ Ugye vártál már minket? Ugye vártál, titánunk? *(Miután Prométheusz nem reagál, társához.)* Mert ez egy titán, hogyha nem tudnád.

TANTALOSZ *(maga elé)* Bárcsak némán kibírná. Ha néma maradna, én is néma maradnék.

II. SASKESELYÜ Egy titán a maga titánságában. A titáni méreteiben.

I. SASKESELYÜ De láncra verve.

II. SASKESELYÜ Bizony, bizony, így van ez, komám . . .

I. SASKESELYÜ Rászolgált, nem gondolod?

II. SASKESELYÜ Ilyet én nem gondolhatók. Ilyet én tudhatok csak. Mint ahogy ő is tudhatja.

I. SASKESELYÜ Hogy aki ilyet csinál *(kezeivel a lopás mozdulatát jelezve)*, megkapja a magáét. Csak hát én azért mégse értem ezt . . .

II. SASKESELYÜ Mit nem értesz, te?

I. SASKESELYÜ Hát hogy ő ezt előbb is tudta. Mert hogy biztosan tudta. Hogy azért mi jár, és mégis . . . Látod, ez az, amit nem értek.

II. SASKESELYÜ Hogy titánból tolvaj titán lett?

I. SASKESELYÜ Épp mert titán vót. Nagykutya, majdnem isten.

II. SASKESELYÜ Én azt hiszem, betegség az ilyesmit. Az ilyen enyveskezűség. Van is ilyen betegség, úgy hívják, hogy kleptománia.

I. SASKESELYŰ De hát tüzet lopni. Még hozzá az istenektől, akik rábízta. Mert ha rábízta, ott vót melle. Kedvire melegedhetett... (*Prométheuszhoz.*) Ej te, csóró, te. Köllött ez neked?

PROMÉTHEUSZ (*akarata ellenére feltekint, megvetően végigméri a két alakot, de még megállja válasz nélkül*)

TANTALOSZ (*még mindig inkább magának*) Most vigyázz, Prométheusz, csak most ne. Most ne szólalj meg!

II. SASKESELYŰ De hát éppen itt a bökkendő. Hogy ő másoknak adta.

I. SASKESELYŰ Pedig hát az tilos vót. És ami egyszer tilos, az tilos. Hogy valaki eztet ne értse...

PROMÉTHEUSZ (*birtelen kiobborva*) Nektek adtam, hígvelejtűek!

TANTALOSZ (*kétségbeesve, hangosabban*) Miért, Prométheusz, miért? Miért az ég szerelmére?... (*Öklét az ég felé rázva.*) Átkozott halhatatlanok! Már megint kezditek?!

I. SASKESELYŰ De ha egyszer tilos vót. Mért olyan nehéz ezt meg tanulni? Hogy ami tilos, az tilos. És ha ezt tudod, semmi bajod se lehet.

PROMÉTHEUSZ (*halkan, inkább magának*) Nektek adtam. Nektek, közönséges halandóknak.

I. SASKESELYŰ Ki mondta, hogy nekünk add? Senki se kért rá.

PROMÉTHEUSZ (*mint fenn*) Senki. De azért melegedni jó volt melle.

I. SASKESELYŰ Csak azért, mert nem tudtam, hogy lopott jószág.

II. SASKESELYŰ Mi ebben ártatlanok vagyunk, barátom.

PROMÉTHEUSZ (*felnevetve*) Persze, persze, ártatlanok. És éppen ártatlanul vót jó utat találni a fényénél.

I. SASKESELYŰ Mert ha én tudom, de hogy köll nekem. Inkább di-dergek. Vagy meg is fagyok.

II. SASKESELYŰ Vagy elbotlok egy kiálló fagyökérben. Sziklafalnak megyek, szakadékba zuhanok.

PROMÉTHEUSZ Ártatlanul vót jó húst sütni a paraszánál. Ártatlanul, igaz? Így vót jó, persze.

I. SASKESELYŰ Ha tudom, inkább nyersen zabálok.

II. SASKESELYŰ Vagy éhengebedek. Éhengebedek, érted, éhengebedek.

I. SASKESELYŰ Úgy bizony, úgy. Azt is inkább, mint hogy megszegjük a halhatatlan istenek parancsolatját.

PROMÉTHEUSZ Rezet olvasztani a tüzem hevénel, és vasércet. Dárdahegyet, kardot, ekevasat kovácsolni belőle. Elfogadni, mit sem tudva, ez a legkényelmesebb. És amikor megtudtátok? Hogy a tüzet Prométheusz citán lopta el nektek? Mért nem oltottátok ki? Mért nem hagyátok ki-
aludni?

TANTALOSZ (*most már a jelenet felé fordul*) Prométheusz, az égre. Ezt már számtalanszor kérdezted...

I. SASKESELYŰ Meszet ettünk vóna tán? Miket nem mondasz?

II. SASKESELYŰ Ha egyszer a hallhatatlan istenek meghagyták nekünk...

PROMÉTHEUSZ Miután engem ideláncoltak a sziklához. Kettőtöket meg rám szabadítottak. Hogy a májamat marcangoljátok.

II. SASKESELYŰ Mélységesen sajnálom, édes titánom, parancsra teszszük.

I. SASKESELYŰ Mert ugye a parancs, az parancs. Ahogy azt mindenki tuggya. Épp csak te nem tanultad meg idejübe.

II. SASKESELYŰ Úgyhogy minket ne is próbálj belekeverni...

TANTALOSZ Látod?... Őket aztán semmibe se lehet belekeverni.

II. SASKESELYŰ ... Okosabb hát, ha nem agitálgatsz.

TANTALOSZ Hallod, Prometheusz, hallod? Miért nem érted meg?

I. SASKESELYŰ Jobb, ha szépen befogod a szád. Mert még kaphatsz is egyet. Aki láncra van verve, jobb, ha nem ugrál.

II. SASKESELYŰ (*gúnyos csillapítással*) Ejnye, ejnye, csigavér, pajtás. Csak semmi brutalitás, semmi erőszak.

I. SASKESELYŰ Pedig én szívesen behúznék neki egyet. Isten uccse, kedvem volna rá.

II. SASKESELYŰ Tudom, tudom, ismerlek... Különben is: mért ne hagynánk beszélni?

I. SASKESELYŰ Ejnye már. Te mondtad, hogy ne agitáljon.

II. SASKESELYŰ Tévedés, komám. Én csak azt mondtam, hogy „okosabb” lenne. De ha ő nem akar okos lenni, hadd mondja. Joga van hozzá. Szinte kedvem is szottyant végighallgatni.

I. SASKESELYŰ (*veszi a lapot*) Igaz is. Mert nagyon szépen tudja mondani. (*Prométheuszhoz.*) Hallod-e, te? Úgy unatkozunk. Tarts nekünk egy szép kis beszédet.

II. SASKESELYŰ Mélyenszántót vagy magasan szárnyalót, amelyikhez kedved van inkább. Esetleg mind a kettőt egyszerre.

I. SASKESELYŰ Meg talán valami újat is hallunk. Ahogy mondják, hőtig tanul az ember.

II. SASKESELYŰ Ebben ugyan csak az a bökkenő, hogy mi már haltok vagyunk. De azért hozzákezdhetnél. Ugye megteszed, ha szépen kérünk rá? Igazán hozzákezdhetnél. (*Nyersebben.*) Na, meddig várjunk?

I. SASKESELYŰ (*miután Prométheusz most is konokul néma marad, társához*) Mondok én neked valamit, komám: térdeljünk le, és úgy kérjünk meg rá. Nagy marha vót ez valamikor, titán vót, majdnem isten, megszokta ez, hogy térdeljenek előtte.

II. SASKESELYŰ Mondasz valamit. Hátha így tényleg megteszi. És hát az ilyesmit illik is kiérdemelni. Térdeljünk le csakugyan, ez kijár neki.

I. és II. SASKESELYŰ (*letérdelnek, aztán egyszerre*) Szépen kérünk, Prométheusz, tarts egy kis beszédet nekünk.

TANTALOSZ Köpd le őket, Prométheusz! Még ha szétszaggatnak is.

És hát halott vagy... Gyorsan, Prométheusz, gyorsan, amíg térdelnek... Prométheusz, mire vársz, mért nem érted meg, hogy a mi számunkra már a köpés maradt csak?

I. és II. SASKESELYŰ *(egyszerre)* Még szebben kérünk, Prométheusz, tarts egy kis beszédet nekünk.

PROMÉTHEUSZ *(már-már szóra nyitja száját, de aztán végső erőfeszítéssel mégis néma marad)*

TANTALOSZ Prométheusz, te kéreted magad. Nem tudsz róla, de mégis kéreted.

I. és II. SASKESELYŰ Gyönyörű szépen kérünk, Prométheusz, tarts egy kis beszédet nekünk.

PROMÉTHEUSZ *(többször is szóra nyitja a száját, majd újra összezárja, aztán mint aki belső kényszernek enged)* Álljatok föl, nyavalyások, hitvány térdelőkhöz én nem beszélek.

I. és II. SASKESELYŰ *(egymásra vigyorogva felállnak)*

II. SASKESELYŰ Na látod, mit meg nem tesz az ember. Úgyhogy most már kezdheted.

I. SASKESELYŰ De aztán szép legyen ám. Vágd ki a rezet.

PROMÉTHEUSZ *(a torkát köszörüli)*

TANTALOSZ Azért se beszélj, Prométheusz! Nem késő még, hogy meggondold magad.

PROMÉTHEUSZ *(felállva, ünnepélyesen)* Kedves barátaim, arra kérek, hogy szóljak hozzátok...

TANTALOSZ Marha állat, barom! Magad tépeted a májadat.

PROMÉTHEUSZ ... sőt „szépen” is kértetek rá, úgyhogy szándékom ellenére mégis mondok néhány szót nektek. Igaz ugyan, hogy alantás indítékból kértetek csak, merő gúnyolódásból, de azért én abban a reményben fordulok hozzátok, hogy értelmes halandók vagytok s próbállak meg benneteket egyről-másról mégis meggyőzni...

TANTALOSZ *(torkaszakadtából közbekiált)* Meggyőzni? Legyőzöttként? Ezeket? Prométheusz, az ég szerelmére! Ehhez neked győztesnek kellene lenned.

PROMÉTHEUSZ *(természetesen semmit se hallott, zavartalanul tovább folytatja — fokozódó sebességgel, kezdeti szónokias pátosza mindinkább „darálássá” lesz, olyan benyomást keltve, mintha ki tudja, hanyadszor mondaná már ugyanazt)* ... Példának okáért arról is, hogy azok az istenek, akiket ti jobb sorsra érdemes odaadással szolgáltok, nem is annyira örökkévalóak, mint amilyennek hiszitek őket. Ez alatt persze nem azt értem, hogy nem halhatatlanok, hanem hogy a hatalmuk nem halhatatlan. Most persze meglepődtetek! Ezen egyébként nem is kellene csodálkoznom, hiszen ez felette furcsa állításnak tetszhet számotokra, de csak amíg eszetekbe nem jut arra gondolni, hogy aminek kezdete volt, annak egyszer a vége is bekövetkezik. Azt viszont ti magatok is tudjátok, hogy kezdetben a világ fölött Uranosz uralkodott, Uranosz, az Ég,

tiszteletreméltó hitvestársával Geával, a földanyával, tőlük született Kronosz, az Idő, meg a többi titán is, akinek én csak afféle szegről-végről való leszármazottja lennék, de ez nem fontos, fontos csak az, hogy Kronosz később megdöntötte Uranosz trónját — és persze nagy balgán azt képzelte, örökké uralkodik majd. Csakhogy az idő ekkor sem állt meg, hogyan is állhatott volna, úgyhogy nem gondolatok-e, hogy Kronosznak, az Időnek, éppen az volt a legnagyobb tévedése, hogy azt képzelte, képes önmagát megállítani? Hiába nyelte el hát ennek érdekében egymás után tulajdon gyermekeit még újszülöttként, hűséges hitvese mégiscsak kifogott rajta, bepólyált követ nyeletett le vele a csecsemő Zeus helyett, na de mit is mondjak erről, annyit talán, hogy ennyire ostoba csakis Kronosz lehetett, bele se pillantott a pólyába, úgyhogy aztán jött Zeus és vele az egész díszes társaság, uralkodik ma is, állítólag az idők végeze-téig...

TANTALOSZ Blabla, Prométheusz, blabla! Blabla, akármit mondasz! Blabla, blabla, blabla! *(Hosszasan, mintha csak valami rádióadást zavar-na.)* Blablablablablablabla...

PROMÉTHEUSZ *(miután Tantalosz abbahagyta, újra halljuk a köz-ben is folytatott szónoklatot)* ... de az idő mégse halt meg Kronosz bu-kásával, ki tudja hát, kik döntik meg egyszer Zeus uralmát. Lehetséges, hogy új, másfajta istenek lesznek, lehetséges, hogy titánok csak, ámde az is lehet, hogy épp ti lesztek azok. Igen, igen, ti, közönséges halandók. És ha egyszer tényleg ti lesztek azok, akkor nem lesznek többé istenek, se kicsik, se nagyok, de nem lesznek titánok sem, nem lesz úr senki föl-löttetek, de ti sem uralkodtok senki fölött sem, mindössze a világ fölött uralkodtok majd. A fölött a világ fölött, melyből az első darabkát én adtam nektek, azzal, hogy számotokra a tüzet az istenektől elloptam...

TANTALOSZ Blablablablablablablabla... *(Egyre hangosabban, a végén már artikulálatlanul ordít, csakhogy Prométheusz szónoklatát, melynek befejezését ilyenformán nem halljuk, elnyomhassa.)*

PROMÉTHEUSZ *(pózba vágva magát némán áll, mintegy a láncá el-lenére is megdicsőülten)*

I. és II. SASKESELYŰ *(pár pillanatig szintén szótlanok, megjátsszák, hogy az ámulattól szóhoz sem jutnak)*

I. SASKESELYŰ *(szemét törölgetve)* De szép vót, istenem, de szép. De szépen mondta.

II. SASKESELYŰ Nagy ész, nagy ész, hiába.

I. SASKESELYŰ Hű de mekkora!

II. SASKESELYŰ Titáni ész ez, barátom.

I. SASKESELYŰ De azért itt valami mégse pászol.

II. SASKESELYŰ *(társához)* Még hogy nem „pászol”? Mit nem mon-dasz te?

I. SASKESELYŰ Már úgy értem, hogy... szerintem ez az egész va-lahogy nem logikái.

II. SASKESELYŰ Micsoda? Hogy nem „logikai”? Nem félsz, hogy el találod vetni a súlykot?

I. SASKESELYŰ Félek vagy nem, én kimondom. Mert akárhogy forgatom én ezt a dolgot, mi már meghóttunk. És ha egyszer meghóttunk, nem lehetünk a világ urai, ahogy ez mondja.

II. SASKESELYŰ Jaj, te buggyant. Ezt ő nem úgy értette.

I. SASKESELYŰ Hanem akkor hogy? És ha nem úgy értette, mért nem úgy mondta? Mért nem úgy, ahogy értette?

II. SASKESELYŰ Mert akkora hatökörré, mint te, mégse számított. (*Prométheuszhoz.*) Ugye, hogy nem számítottál? Mondd meg nyugodtan, nem kell félned. (*Miután nem kap választ, újra társához.*) Én legalábbis azt hiszem, ez a mi derék titánunk azokra a halandókra gondolt, akik még élnek. Vagy egyszer még élni fognak. (*Prométheuszhoz.*) Ugye, rájuk gondoltál?

I. SASKESELYŰ Akkor se pászol. Mert mi már meghóttunk. Mi közülünk azokhoz, akik még élnek? Vagy élni fognak.

II. SASKESELYŰ Hiába na, nincs füled a titáni gondolatokhoz. Nem érted a horderejüket. Pedig ő a tüzet se azért lopta el a számunkra valamikor, mert köze volt hozzánk. Hanem mert látta, hogy csupaszok vagyunk és védtelenek, úgyhogy megszánt bennünket. Az ilyesmit úgy hívják, hogy idealizmus. (*Prométheuszhoz.*) Ugye, hogy ezért tetted?

PROMÉTHEUSZ (*alig észrevehetően bólint, mintha szégyellné*)

II. SASKESELYŰ Na látod. És te még azt mondod, hogy nem „pászol”...

I. SASKESELYŰ Akkor meg pont ez nem pászol itt. Ez a zidejalizmus. Mert titán vót, majdnem isten, meg minden. Csak az istenek vótak fölötte. A többi meg mind alatta vót. Az emberek, a halandók. Meg az állatok is, a fák, a virágok, az egész nagy kerek világ. Úgyhogy ha fölülről néha rákoppintottak is, épp elegenden vótak alatta, akikre meg ő kop-pinthatott. Mért köllött neki olyan nagyra látni, hogy az isteneket magára haragítsa? Mért köllött neki megszegni a tilalmat? Azzal a titáni nagy eszivel igazán tudhatta vóna, hogy az ilyesmi nem vezet jóra.

II. SASKESELYŰ (*Prométheuszhoz*) Ejha! Hallod a bölcsét? (*Társához.*) Nem voltál te filozófus odafenn?

I. SASKESELYŰ Te engem csak ne sérteless! Mindig csak sértegetel.

II. SASKESELYŰ Isten őrizz! De hát ebben van valami, ezért mondom csak. (*Prométheuszhoz.*) Mert ez mégiscsak fogas kérdés, nem gondolod, barátom? Hogy mért csináltad. És mért gondolsz azokra, akik még élnek? Vagy élni fognak... Hallod-e, komám, erre azért válaszolhatnál.

TANTALOSZ (*hirtelen közbekiáltással*) Prométheusz, ne felelj nekik! Ne kezd el újra!

PROMÉTHEUSZ (*kényszeredetten, de a fölény görcsös igyekezetével is*)

egyben) Hallottátok, mit mondtam. Nem hiszem, hogy többet mondhatnék.

II. SASKESELYŰ De ha egyszer a kollégámat kételyek gyötrik. Én meg egyedül nem tudlak megvédelmezni. Nem vagyok elég okos hozzá.

I. SASKESELYŰ Nem is lehetsz. Ahhoz te nem is lehetsz.

II. SASKESELYŰ (*Prométheuszhoz*) Hallod, milyen elbizakodott? Igazán nem szép tőled, hogy magamra hagysz. Mert ennek súlyos érvei vannak. (*Társához.*) Ugye, hogy vannak? Egész rakással. Roskadozol alattuk.

I. SASKESELYŰ Vannak is! Itt van mindjárt az is, hogy (*Prométheusz*) te káromoltad az isteneket. Az pedig tilos...

II. SASKESELYŰ (*sóhajtva Prométheuszhoz*) Látod, látod... és ami tilos, az tilos.

I. SASKESELYŰ Nekünk meg parancsba adták, hogy az ilyet ne tűrjük.

II. SASKESELYŰ Márpedig a parancs az parancs.

I. SASKESELYŰ Úgy bizony, rendnek köll lenni.

II. SASKESELYŰ Bezony, barátom, bezony. Rend a lelke mindennek.

I. SASKESELYŰ Mert az istenek azt ugye mégse tűrhetik, hogy őket káromolják meg rágalazzák. Meg akik láncon vannak, pimaszkodjanak. Mi lenne így a rendből, mit gondósz?

II. SASKESELYŰ Meg a parancsból. (*Egymás szájából kapkodják ki a szót. Prométheusz, még ha hajlandó lenne is válaszolni, szóhoz se jutna.*)

I. SASKESELYŰ No meg a tilosból is. Mert ha a tilost csak úgy megszeghetné akárki, akkor a tilos nem lenne tilos. És ha mindenki panaszkodhatna, lúttak a tiszteletnek.

II. SASKESELYŰ Na lám, a tisztelet, az itt van még.

I. SASKESELYŰ Úgyhogy csiba te! Meg még coki is!

II. SASKESELYŰ Ezenfelül pofa be! Sőt: (*mint valami karmester, beint társának.*)

I. és II. SASKESELYŰ (*teljes hangerővel egyszerre*) Kuss!!!

I. SASKESELYŰ (*pillanatnyi szünet után*) Aztán az is még, hogy... (*Láthatóan erősen gondolkozik.*) Valagon rúglak!

II. SASKESELYŰ Mindig tudom, hogy kifogyhatatlan vagy, de azért most foglaljuk össze. Tehát: (*beint.*)

I. és II. SASKESELYŰ (*egyszerre*) Tilos, rend, arancs, tisztelet, csiba, coki, pofa be, kuss, valagon rúglak!

II. SASKESELYŰ Na még egyszer, hogy jól megjegyezze. (*Beint.*)

I. és II. SASKESELYŰ (*egyszerre*) Tilos, rend, parancs, tisztelet, csiba, coki, pofa be, kuss, valagon rúglak!

I. SASKESELYŰ (*Prométheuszhoz*) Nahát akkó? Megtanútat?

II. SASKESELYŰ (*társának*) Ne legyél türelmetlen. Ilyen gyorsan ez nem mehet.

I. SASKESELYŰ (*Prométheuszhoz*) Pedig ha megtanúnád szépen, oszt főmondanád, békibe hagynánk.

II. SASKESELYŰ (*Prométheuszhoz*) Hallottad, hogy mit mondott? . . . (*Miután Prométheusz dacos-néma marad.*) Hát akkor nincs más hátra, mint hogy folytassuk. (*Beint.*)

I. ÉS II. SASKESELYŰ (*egészen közel hajolva a fogolyhoz, egymás után többször, növekvő sebességgel és hangerővel kiáltják az arcába*) Tilos, rend, parancs, tisztelet, csiba, coki, pofa 'be, kuss, valagon rúglak!

I. SASKESELYŰ No? Vagy nem elég még?

II. SASKESELYŰ Mondtam, hogy ne türelmetlenkedj. Tudhatnád, hogy a delikvenst nem szabad erejét meghaladó feladat elé állítani. Úgy-hogy ami nem megy egyszerre, megy részletekben. (*Prométheuszhoz.*) Mondd hát szépen: tilos . . .

I. SASKESELYŰ (*némi várakozás után*) Beszélhetsz te ennek . . . (*Prométheuszra förmedve.*) No gyerünk, ajn-cváj! . . . (*Mintegy türelmet erőltetve magára.*) Idehallgass, te, mit kötöd magad? Én nem értem, hogy akinek ilyen nagy esze van, mit lköti magát. És ha szépen engedelmes lennél, meg alázatos, ahogy köll, neked is csak jobb lenne. Kevesebbet macerálnánk . . .

HÉRAKLÉSZ (*jobbról jön, díszes héroszi fegyverzetben lassan belép a válaszfal mögötti színpadrész előterébe, Tantalosz nyomban észreveszi, de a többiek egyelőre nem vesznek tudomást róla.*)

TANTALOSZ (*rögtön megszólítja, suttogva*) Na, csakhogy megjöttél végre. Mondok is neked valamit mindjárt. Figyelj csak ide . . .

HÉRAKLÉSZ (*mintha nem látná és hallaná, a válaszfal mentén lassan középre húzódik, osonva lépked, mint aki a megfelelő helyet keresi, ahonnan a Sakeselyűkre vonthat*)

I. SASKESELYŰ Egyszerre még tán a láncodat is kitolданánk egy kicsit. Én mondom, ha okos lennél, még jó is élhetnél . . .

TANTALOSZ (*Héraklész mellett halad a válaszfal innenső oldalán*) Nagyszerűen csináltál mindent, Héraklész. Csak hát ne a sziklából tépd ki a láncot, hanem a kezéről törd le . . .

I. SASKESELYŰ Na mondjad szépen. Ha utánunk mondd, mán itt se vagyunk. Kezdjed no . . . Tilos . . .

PROMÉTHEUSZ (*roppant kinnal, a sírás határán*) Tilos . . .

I. SASKESELYŰ Rend . . .

PROMÉTHEUSZ (*remegő szájjal áll, mint aki képtelen tovább mondan*)

TANTALOSZ (*suttogva, de rendületlenül tovább magyaráz*) Roppant fontos ez, Héraklész, ezen múlik majd minden. Ugye megértetted? Bólints legalább.

HÉRAKLÉSZ (*továbbra sem reagál — közben átért a bal oldalra, csédben kihúzza kardját, ugrásra készen minden izma megfeszül, mint aki a kedvező pillanatra vár*)

I. SASKESELYŰ Ejnye hát, az előbb már mondtad, és ez se nehezebb... Mondjad szépen: rend... (*Hirtelen észreveszi Héraklész, megszeppen, hüvelykéjével a háta mögé bökeve társának.*) Te, ez mán meggyütt.

II. SASKESELYŰ Na és? Tudja a dolgát. Majd kivárja. Amíg rákerül a sor, hogy meghaljunk.

HÉRAKLÉSZ (*mint aki meghallotta, lazít tartásán, kardját leeresztve rátámaszkodik*)

I. SASKESELYŰ Mán megint meghalunk?

II. SASKESELYŰ Mért? Te mit hittél?

I. SASKESELYŰ Mit tudom én. Csak azt, hogy nincs kedvem hozzá. Ehhez sosincsén.

II. SASKESELYŰ Hülye vagy. Ha egyszer halottak vagyunk. Na és amíg élünk is. Mi már akkor is halhatatlanok voltunk.

I. SASKESELYŰ Tudom, de... Sose fogom megszokni.

II. SASKESELYŰ Hát akkor csináld anélkül, hogy megszoknád. A folytonos betrottyantásaiddal mindenkit csak föltartasz. Na gyerünk, folytasd. Ott ahol abbahagytad.

I. SASKESELYŰ (*Prométheuszra förmed*) A szentségedet, csak förtartasz mindket. (*Ordítva.*) Rend!

PROMÉTHEUSZ (*az előbbinél is nagyobb kinnal*) R... r... rend...

II. SASKESELYŰ Na látod, tudsz te okos is lenni.

PROMÉTHEUSZ (*összecsklik, elemi erővel kitörő hisztérikus zokogás rázza*)

TANTALOSZ (*elordítva magát*) Átkozott dögmadarak! Héraklész, mire vársz? Legyen vége már!

HÉRAKLÉSZ (*nem mozdul*)

I. SASKESELYŰ No tessék. Most meg ríni kezd. Hát, ha te tökéletes vagy...

TANTALOSZ (*ordít*) És te a tüzedet ezeknek adtad!

II. SASKESELYŰ Hagyd csak, bőgje ki magát. Addig énekeljük el a nótánkat.

I. SASKESELYŰ Énekeljünk. Táncoljunk. Hátha fölvidul.

II. SASKESELYŰ Rajta! (*Beint.*)

I. és II. SASKESELYŰ (*féktelen fegyvertánc közben*)

Feladatunk a figyelem,

Attól nő meg a fegyelem.

És ha a tenyerünk visziket,

Minden lélek tőlünk reszket.

TANTALOSZ (*befogja a fülét*)

HÉRAKLÉSZ (*kardjával pajzsán verni kezdi a taktust*)

I. és II. SASKESELYŰ Mi tartjuk fenn itt a rendet,

Kedveljük a síri csendet.

Minden vétket megtorolunk,
Minden hátsót kipurolunk.

Csőrünk, karmunk vértől piros,
Az a jó, ha minden tilos.
Istenektől jön a parancs,
Abból terem nekünk narancs.

HÉRAKLÉSZ *(maga is táncra perdül, de nem énekel)*

I. és II. SASKESELYŰ: Szolgáljuk az isteneket.
Nyalunk talpat és feneket.
Rúgunk hasat, törünk képet,
Marcangolunk májat, lépet.

HÉRAKLÉSZ *(egyre közelebb táncol hozzájuk)*

I. és II. SASKESELYŰ: Szolgáltunk a felvilágban,
Szolgálunk az Alvilágban.
Nem vagyunk mi keserűek,
Mert fölcaptunk kezelednek.

HÉRAKLÉSZ *(közéjük ront és „leszúrja őket)*

I. és II. SASKESELYŰ *(mintha csak szándékosan szeládnának bele a nekik szegezett kardba, látványos karikírozottsággal kerülnek el, egy ideig a földön rángatóznak, majd végleg kinyúltnak)*

A hirtelen beállt teljes csendben Prométheusz még mindig a földön, vállát néma zokogás rázza. Héraklész kissé a body-builderekre emlékeztető módon néhány pillanatra önmaga szobrává válik.

TANTALOSZ *(bekiált)* Folytasd, Héraklész! Még nem fejezted be. Később is ráérsz megdicsőülni. Inkább a lánora ügyelnél.

HERAKLÉSZ *(nem úgy, mintha Tantalosz szavát hallotta volna, de hirtelen a sziklához ugrik, egyetlen hatalmas rántással kitépi belőle a láncot, majd előbbi pózát felvéve, újra mozdulatlanra dermed)*

TANTALOSZ *(tapsol)* Bravó, Héraklész! Így kell ezt, Mért csinálnád jól, ha rosszul is csinálhatod?

PROMÉTHEUSZ *(a földre dobott lánc csörrenésére felüti fejét, pár pillanatig révetegeen néz Héraklészra)* Ki vagy, idegen? ... Ki vagy te, mondd.

HÉRAKLÉSZ *(ünnepélyesen)* A szabadítód. Héraklész vagyok.

PROMÉTHEUSZ Héraklész? Így hívnak? Neved Héraklész?

HÉRAKLÉSZ Nem hallottad még a nevemet? Nem jutott el még hozzád a hírem?

TANTALOSZ *(bekiált)* Be ne valld, Prométheusz! Soha meg nem bocsátja!

PROMÉTHEUSZ Hozzánk az Alvilágba nehezen jutnak a hírek.

HÉRAKLÉSZ De az enyém eljutott most. Velem együtt... Igen, Prométheusz, én Héraklész vagyok.

TANTALOSZ Jól jegyezd meg, Prométheusz: Héraklész! Nehogy elfeledd!

HÉRAKLÉSZ Héraklész vagyok, igen, Héraklész. Odafenn az élők közt már messze szárnyal a hírem. Mindenki tudja rólam, hogy már bölcsőmből kilépve viperákat fojtogattam meg — kis kacsoim egyetlen szorításával. Tizennyolc éves ifjúként pusztá kézzel oroszlánt öltem. Hogy utána Téba városát szabadítsam meg Ergiusz király adóval sanyargató igájától. (*Mindinkább belemelegedve, fellengzős gesztusok kíséretében nagy léptekkel fel-alá kezd járkalni.*) Ezt követte a második oroszlánom, a nemcai — merő rutinmunka volt. Meg egy kígyószerű szörny, a lernéi hüdra. Ezután a csodálatos kerüneiai szarvasbikát, majd az erümanthoszi vadkant terítettem le. Azután meg... Várj csak, mi is következik a sorban? Igen, tudom már: Augéiasz istállójának kitisztítása, melynek fékezhetetlen mánei közül élve még nem szabadult halandó, majd a sztümphaloszsi mocsár ércarmú és ércsőrű madarainak elpusztítása. De én ezután sem pihentem: elfogtam és Mükénébe vittem a krétai óriásbikát, utána a trák király emberevő lovaiba kényszerítettem kötőféket, na meg az amazonok királynőjének gyémántokkal kirakott öve lett a trófeám, hogy a Heszperiszek kertjének aranyalmáját ne is említsem. Most meg... (*Belebotlik Prométheusz láncának földre lógó végébe, majdnem elesik, bosszúsan odébb rúgja.*) Most meg ezer veszély után itt vagyok, Prométheusz! Hogy szabadságodat visszaadjam!

TANTALOSZ (*bekiaált*) Úgy ám, a szabadságát, Héraklész! Mért nem veszed észre, mibe botlottál?

PROMÉTHEUSZ Köszönet neked, hős Héraklész. Örökre lekötelezetél...

TANTALOSZ Meghiszem azt, Prométheusz. Lánc után kötél, vigyázz magadra.

HÉRAKLÉSZ Én köszönöm neked, Prométheusz. Amiért szabadítója lehetek a halandók jótevőjének.

PROMÉTHEUSZ Magad is halandó vagy, Héraklész? Te is halandó lennél?

HÉRAKLÉSZ Halandó, Prométheusz. És a halandókért harcolok. (*Pattetikusan.*) Értük, de nem a hálájukért. Mert a jóslat szerint elégek a hálátlanság Nesszosz-ingében.

TANTALOSZ Hazudik, Prométheusz! Zeusz fattya ez! És a végén feltámad! Mert ezek ilyenek: mind feltámadnak!

PROMÉTHEUSZ Visszaadtad a hitemet, Héraklész. Visszaadtad a halandókba vetett hitemet.

TANTALOSZ Jól vigyázz rá, Prométheusz! Szükséged lesz rá!

HÉRAKLÉSZ (*lehajolva felveszi Prométheusz láncának földre lógó végét, valamennyit a karjára teker belőle*) Jer hát, Prométheusz. Légy a

kísérem és segítőtársam. *(Jobbra indul, a színről kifelé, nyomában Prométheusszal.)*

TANTALOSZ *(a feszülő láncra mutatva)* Látod ezt, Prométheusz? Lehetséges, hogy nem veszed észre?

PROMÉTHEUSZ *(engedelmesen Héraklész sarkában lépegetve)* Követlek, barátom és szabadítóm, bárhová még is.

TANTALOSZ *(amikor, egészen közel hozzá, észreveszi, hogy Prométheusz kényelmesen kiránthatná hüvelyéből az előtte lépkedő Héraklész kardját, kezével rámutat, szinte Prométheusz fülébe kiáltja)* Gyorsan, Prométheusz, rántsd ki! Vágd bele nyomban! Légy hálátlan, légy aljas, egyedül így menekülhetsz...

HÉRAKLÉSZ *(a karjára tekert láncsal úgy lépked, mintha az elgyötört Prométheusz belekarolna)* Kövess, Prométheusz. Kivezetlek ebből a sötét világból. Fel diadalra, új kalandokra. *(Szinte egy csínytevő gyerek pezsdülésével.)* Már is támadt egy újabb ötletem: raboljuk el a Kerberoszt, az Alvilág háromfejű láncoskutyáját. Mért ne törjünk ezzel is egy kis borsot az istenek orra alá? Nem gondolod, hogy jó kis csíny lenne... *(Közben kiértek, utolsó szavait már kívülről halljuk.)*

TANTALOSZ *(utánuk kiált)* Ne higgy neki, Prométheusz, ne higgy neki! Nem halandó ez! Nem marad az sokáig! Már is hérosz, félisten! Holnap isten lesz! Felveszik az Olümposzra, isten lesz! *(Örjögve felnevet.)* Isten! Hahaha! Isten! *(Fetrengve öklével veri a földet.)* Isten! Isten! Isten!...

Hirtelen teljes sötétség — amíg tart, újra a kín hangjait halljuk. A szín lassú kivilágosodásakor az előző jelenet szereplőinek és kellékeinek nyoma sincs már, Tantalosz mozdulatlanul, arca borulva. Fentről, a mennyezet felől köhintés hangzik, az a fajta, amellyel a jelenlétünkre szoktuk felhívni a figyelmet.

TANTALOSZ *(feltekintve)* Ki az ott? Te lennél, Hádész? Már megint te lennél?

HÁDÉSZ *(hangja fentről)* Persze, hogy én, Tantalosz. Ki más lehetne?

TANTALOSZ Igazad van. Nem is vártam mást.

HÁDÉSZ *(még mindig a hangja csupán)* Fontos, hogy vártál, még ha csak rám is.

TANTALOSZ Te is vártál. Hogy hívjalak végre. Ezért köhögtél.

HÁDÉSZ *(függő trónszékén leereszkedik)* Más ügyem is van, nemcsak a tiéd.

TANTALOSZ Akkor épp ezért türelmetlenkedsz. Kivánni sem győződ, hogy diadalt ülhess fölöttem.

HÁDÉSZ Azt hiszed, elősegíti a kérésed teljesülését, ha párhuzamot vonsz? Köztem és közted!

TANTALOSZ Biztos vagy benne, hogy kérésem van?

HÁDÉSZ Hozzám a hozzád hasonlók kéréssel szoktak fordulni. Halljam hát, mondd már. Mellesleg ismerem a kívánságodat.

TANTALOSZ Akkor miért kérded?

HÁDÉSZ Illő, hogy a halandók előadják a kéréseiket.

TANTALOSZ És hogy a hallhatatlanok meghallgassák azokat.

HÁDÉSZ Készen a teljesítésre. — Feltéve, hogy azt kívánod, amire én is gondolok.

TANTALOSZ Efelől nyugodt lehetsz.

HÁDÉSZ Csakugyan azt kívánod? Annak ellenére, hogy előre megmondtam neked? Bízva a dacodban kissé. Azt remélve, hogy már csak azért sem fogod kívánni. Nehogy igazam legyen.

TANTALOSZ Mért ne legyen? Ha egyszer halhatatlan vagy... Nyugodtan diadalt ülhetsz.

HÁDÉSZ (*fejét csóválja*) Sajnálom, hogy idejutottál. Szívesen lebeszélhéllek.

TANTALOSZ A múltkor is ezt próbáltad meg.

TANTALOSZ Öszintén bánom.

HÁDÉSZ Ezt is banni fogod majd. És a lebeszélésemet igazán meghallgathatnád.

TANTALOSZ Hatalmadban áll a kérésemet meg is tagadni.

HÁDÉSZ Kedves tőled, hogy emlékeztetsz rá. Csakhogy én lehetőséget kívánok nyújtani a számodra a reménykedéshez.

TANTALOSZ Miben reménykedhetnék? Abban tán, hogy nem maradok örökké nézője a látványnak? Hogy egyszer még közbeléphetek?

HÁDÉSZ Nemes vonás, hogy emiatt gyötrődsz. Reményekre feljogosító.

TANTALOSZ Sokkal inkább reményvesztésre. Ha egyszer nem mozdulhatsz. Bármit teszek, észre sem vesznek. És a hangom se hallják...

HÁDÉSZ (*jóságosan*) Ne légy türelmetlen, Tantalosz. Holnap is nap lesz, és holnapután is. Végeláthatatlan a sora itt a napoknak, kifogyhatatlanok itt a holnapok meg a holnaputánok. És minden holnapután egyszer holnappá válik, minden holnap egyszer mává lesz. Úgyhogy mágse tudhatsz, mikor lesz a holnapi ma másmilyen a mai manál. Nem hasonlatos hozzá. Hát ha egyszer másképp válik holnappá a tegnappal. Vagy a tegnappelőttnél. Nem gondolod, hogy kimeríthetetlen forrása ez a reménykedésnek?

TANTALOSZ (*rövid habozó csend után szinte dacosan*) Örök szomjúságra és éhségre ítéltetek.

HÁDÉSZ Ezen sajnos nem változtathatsz. És mint mondtam már, én sem tehetem.

TANTALOSZ Nem csupán a gyomor szomjúságával és éhségével sújtottatok. Ne képzeld, hogy én ezt nem tudom.

HÁDÉSZ Tőlem függ, hogyan értelmezem az ítéletedet.

TANTALOSZ Egyszer már értelmezted. (*Idéző hanghordozással, kissé*

csúfondárosan.) „Tekintélyromboló tettek esetében a túlszigorúság kérdése föl se merülhet.”

HÁDÉSZ Magát az ítéletet illetőleg nem. De a végrehajtás dolgában... Éppen ezért gondold meg.

TANTALOSZ (*váratlan indulattal*) Hádész, nekem elegendem van! Elegendem a szörnyű színjátékaidból!

HÁDÉSZ Amelyeket a kérésedre rendeztem neked.

TANTALOSZ Nem tudhattam előre. De azóta megismerhettem őket és magamat is. Jóvoltodból éppen eléggé.

HÁDÉSZ Magadra vess, Tantalosz. Makacsul ragaszkodtál a kívánságodhoz. — És hát végtére is mit vártál tőlem? Azt hiszed tán, nem érdekeltem? Ha egyszer halandó korodban király voltál.

TANTALOSZ (*megdöbbenve*) Mert király voltam?

HÁDÉSZ Király bizony és nem akármilyen.annyira nem, hogy hozzánk mérted magadat. Emlékezz hát király korodra.

TANTALOSZ Szeretlek és tiszteltek — erre emlékszem.

HÁDÉSZ De hiszen ez nagyon is királyi tulajdonság, Tantalosz. Őszintének hinni az alattvalókat. Azt képzelni, hogy a királyi mivoltodért szerethetnek és tisztelhetnek. Nem tudni, hogy ebből a szeretet és tisztelet látszata fakadhat csupán. Meg sem kérdezi soha, hogyan gondoskodnak számodra szeretetről és tiszteletről.

TANTALOSZ (*kis szünet után még mindig megdöbbenve*) Ezért lenne? Ezért büntetnétek hát? Nem a báránypecsenyeként feltálatl gyermeke mért, amit csak kitaláltak. Nem is az olümposzi lopásomért, ami tényleg megtörtént... Ezért történe minden? Válaszolj! Mi az igazság?

HÁDÉSZ (*rejtélyesen*) Ideleonn az Alvilágban minden igaz lehet. Minden és mindennek az ellenkezője. És ez a büntetésed alakulására is vonatkozik. Ezért ajánlom: el ne hamarkodd.

TANTALOSZ Csak mert mindennek, ami igaz, az ellenkezője is igaz lehet. Csak mert egy ikréta minden ikréta hazugnak nevez? (*Váratlanul határozottan.*) Nem, Hádész, semmiképpen sem! Makacsul ragaszkodom a kívánságomhoz! Rajtad áll, teljesíted-e.

HÁDÉSZ (*enyhe sértődöttséggel*) Rendben van, ahogy gondold. Akkor talán máris kezdenénk.

TANTALOSZ Mármit a könyörgést? Erre gondoltál?

HÁDÉSZ Azt képzelted, ingyen megúszod?

TANTALOSZ Ugyan, Hádész, nincsenek illúzióim.

HÁDÉSZ Ez a legnagyobb illúziód. De legyen óhajod szerint.

TANTALOSZ (*mintha még mondani akarna valamit, de aztán türelmetlenül*) Hát akkor kezdjük. Megfelelő pózba helyezkedtél már?

HÁDÉSZ (*korrigál a tartásán, félmagasan lebegő trónján kihúzza magát*) Mit gondolsz, jó lesz így? Elég imponálónak látszom?

TANTALOSZ Tökéletes vagy, Hádész. Istenibb már nem is lehetnél. Úgyhogy... (*Leírdel.*) Könyörgök néked, Hádész...

HÁDÉSZ (*egy kézmozdulattal megállítja*) Várj csak, várj, nem egészen jó, állj csak fel újra... (*Miután Tantalosz felállt.*) Nagyon helyes, hogy térdén állva kezdted, de azért... hogy is mondjam... ez inkább csak letérdelés volt, nem térdre omlás. Omolnod kellene inkább, rogynod, roskadnod. Kérlek, próbáld meg újra. És a címeimről se feledkezzél meg.

TANTALOSZ (*térdre esve*) Könyörgök néked, Alvilág fejedelme...

HÁDÉSZ (*ismét megállítja*) Jobb volt, mint az előbb, de azért... Valahogy egy kicsit lagymatag voltál. Mintha némi vonakodás érződne a mozdulatodon. Ha ezt levetköznéd...

TANTALOSZ (*eleget tesz a kérésnek, az előbbinél hatásosabban*) Kérlek, Hádész, könyörgök néked, Alvilág fejedelme...

HÁDÉSZ (*újra leinti*) Most már majdnem tökéletes volt. Ám mielőtt leroskadsz, remeghetne a térded. Úgy valahogy, mintha nem is akarnád, mintha csak a nagyságom látványa sújtana porba. Érted, ugye, mire gondolok? És ne vedd rossz néven ezt a szörszálhasogatást, de nekem itt az Alvilágban túl kevés alázatban van részem. Ne csodálkozz, valóban így van. Bezzeg, odafenn az élők közt. Mindig is irigyeltem az öcsémet, Zeuszt. Egyet-kettőt villámlik és mennydörög, s máris fürödhet a teremtményei könyörgésében. Bátyámról, Poszeidónról, a tengerek uráról nem is beszélve. Micsoda pompás rimánkodások szállnak feléje tarajos hullámokon táncoló sajkák fedélzetéről. (*Megvetéssel.*) De hát ezek itt... Ezeknek az árnyaknak ideleln már mindig mindegy... Ezért kérek, próbáld még egyszer. Remegő térdeddel, ahogy már mondtam. És ha még a hangod is cicsuklana egy kicsit, annál jobb lenne...

TANTALOSZ (*engedelmesen követi a „rendezői utasítást”: pár pillanattig reszkető térdeddel áll, majd leroskad; remegő hangon, a sírás határán*) Porba sújtottan könyörgök néked, esedezve, ó, Alvilág magasztos fejedelme... (*Váratlanul kilépve a szerepéből.*) Nos? Gondolod, hogy így jó lesz?

HÁDÉSZ Körülbelül, nagyjából. Ámbár egy picit, egy árnyalatnyit csak... (*Nagylelkűen.*) Na de nem szeretnék tovább gyötörni. Folytathatod.

TANTALOSZ Várj csak, hol is tartottam?... Igen, megvan már. (*Sírásra váltó hangon.*) Porba sújtottan könyörgök néked, ó, Hádész, esedezve kérek, Alvilág magasztos fejedelme... (*Elakad, és kérdően tekint Hádészra.*)

HÁDÉSZ Szánd meg szörnyű szenvedésemet...

TANTALOSZ ... Szánd meg szörnyű szenvedésemet...

HÁDÉSZ Könnyítsd meg kínjaimat...

TANTALOSZ ... Könnyítsd meg kínjaimat...

HÁDÉSZ Enyhítsd megérdemelt büntetésemet...

TANTALOSZ ... Enyhítsd... büntetésemet...

HÁDÉSZ „Megérdemeltet” mondtam, Tantalosz, vigyázz!

TANTALOSZ Feltétlenül ragaszkodsz hozzá?

HÁDÉSZ Egyszer már elengedtem neked. Nem kívánhatod tőlem még egyszer.

TANTALOSZ És ha mégis megkérnélek rá?

HÁDÉSZ *(erélyesen)* Király voltál, ne feledd! Ehhez tartsd magad!

TANTALOSZ *(roppant erőfeszítéssel, szinte a foga között sziszegve)* Enyhítsd „megérdemelt” büntetésemet.

HÁDÉSZ *(fejét csóválva)* Nem valami meggyőzően hangzott, de mindegy... Igyekezz megőrizni a sírós hangodat. *(Ünnepélyesen zengve.)* Vond el szemem elől e borzalmas látványt...

TANTALOSZ *(újra síró hangbördözéssel)* ... Vond el szemem elől a borzalmas látványt...

HÁDÉSZ Ne tetőzd szenvedésemet mások kínjainak látványával is...

TANTALOSZ ... Ne tetőzd szenvedésemet mások kínjainak látványával is...

HÁDÉSZ Szabadíts meg a másokat ért igazságtalanság feletti felháborodás gyötrelmeitől...

TANTALOSZ ... a másokat ért igazságtalanság feletti felháborodás gyötrelmeitől...

HÁDÉSZ Lássam helyettük mások gyönyörét inkább...

TANTALOSZ ... mások gyönyörét inkább...

HÁDÉSZ Lévén kínjaim olyan iszonyatosak...

TANTALOSZ ... oly iszonyatosak...

HÁDÉSZ Hogy azokat még az elérhetetlen dolgok látványa is enyhítheti csak.

TANTALOSZ ... enyhítheti csak...

HÁDÉSZ Valamint annak reménye, hogy ami elérhetetlen...

TANTALOSZ ... ami elérhetetlen...

HÁDÉSZ Egyszer mégis elérhető lesz...

TANTALOSZ ... elérhető lesz...

HÁDÉSZ Alulírott, satöbbi...

TANTALOSZ Alulírott: Tantalosz, elítélt alvilági árny, halandó korában Frígia uralkodója... És persze köszönök mindent.

HÁDÉSZ Alvilág hatalmas ura!

TANTALOSZ Alvilág hatalmas ura.

HÁDÉSZ Így. Ezzel rendben is lennénk. Gondom lesz rád, Tantalosz, efelől nyugodt lehetsz. *(Váratlan intéssel megállítja a trónszék emelkedését.)* De még meggondolhatod. Ne folytassuk inkább az eddigi kísérletezést?

TANTALOSZ Abból, amit megadhatsz, legkevésbé ezt az egyet kívánom.

HÁDÉSZ Biztos vagy ebben?

TANTALOSZ Biztos csak ebben lehetek.

HÁDÉSZ *(tehetetlen kézmozdulatot tesz, de ez intés is egyben: a fel-*

vonó újra felfelé indul; ünnepélyesen, szinte kinyilatkoztatva) Megbuktál, Tantalosz, végleg megbuktál. Teljesítem az óhajodat.

TANTALOSZ *(a már eltűnt Hádész után kiáltva) Még egyszer köszönöm, Hádész, árnyékvilágunk hatalmas uralkodója... (Egy pillanatilag még térdeplő helyzetben marad, majd feláll, s továbbra is felfelé tekintve, behajított karral félreérthetetlen mozdulatot tesz.)*

(Hirtelen teljes sötétség. Amíg tart, Tantalosz hangját halljuk.)

TANTALOSZ *(pár másodpercnyi csend után) Na, mi lesz. Meddig várjak még? ... Igazán kezdenék végre. Legalább a hangversenyüket... (Kis szünet után.) Lehetséges, hogy becsaptak volna? Elvégre egy halhatatlan ígérte. Elképzelhető lenne, hogy...? Na de miért is ne? Hiszen csak egy halandónak, pontosabban egy már halott halandónak tett ígéretet. Micsoda elbizakodottság, királyi gőg a részemről: azt képzelni, hogy ez az ígérlet kötelezheti. És ugyanakkor micsoda tiszteletlenség: feltenni róla, hogy a szavát nem állja. Isten lééré... Nyilván olyan szentségtörés ez, ami semmiképpen se marad büntetlen. Lehet, hogy éppen ezért nem fogja teljesíteni. Büntetésből, amiért a becsapással gyanúsítottam. Ezért jobb, ha mégsem tételezem fel róla, ha egyszerűen semmit sem tételezek föl, ha türelemmel várakozom csak. Annál is inkább, mert mint ha... Vagy talán mégsem, képzelődöm csak?... Nem, most már csak ugyan...*

Lassan felerősödő zene hangzik föl, (...) (ugyanaz, mint a darab kezdetekor,) naturalisztikus hanghatások — csámcsogás, kortyolás, kéjes lihegés stb. — kíséretében. Ezzel egyidőben fokozatosan kivilágosodik.

TANTALOSZ *(felujjongva) Itt van hát, minden újra kezdődik!... (Néhány pillanatilag elragadtatva figyel a felerősödő hangokra, aztán, mint aki a szerepére talál, fülére szorítja kezét, riadtan néz maga köré, fölugrik, több irányban is tesz néhány lépést, mintha ki akarna menekülni a színről, majd megjátszott kétségbeeséssel kiáltja.) Ne! Ne! Elég volt, elég! (Két kezét gyomrára szorítva összegörnyed.) Ó, istenek, istenek, miért gyötörtök?! Ó, istenek... (Váratlanul felnevet, majd halkabban.) Úgy, úgy, gyötörjetekek csak! (Arcán egy-két pillanatilag mintha gyönyörűség tükröződne, majd szenvedőre válva felordít.) Neeee!! Neeeeee!!! Hagyjátok abba!!! (Két karját kilököve teljes hosszában e'terül.)*

Hirtelen teljes sötétség. Amikor ismét világosodni kezd, Tantalosz elnyúlva mozdulatlanul hever. Fentről ereszkedni kezd a felvonó, rajta a Lánnyal és az ételekkel teli tálakkal. Akárcsak a darab elején, bizonyos magasságban most is függőben marad.

TANTALOSZ (*mintha csak arról kívánna meggyőzni, csakugyan ott-e már a Lány, egy röpke pillanatra lopva feltekint.*)

LÁNY (*megértő alig-mosollyal veszi észre a mozdulatot.*)

TANTALOSZ (*gyorsan leszegi fejét, s úgy tesz, mintha nem venne tudomást róla, lélegzésével szinte tüntetően alvást színlel*)

LÁNY (*letekintve kis ideig megindulva nézi Tantaloszt, aztán halkán megszólal*) Tantalosz... Tantalosz, ébredj.

TANTALOSZ (*mozdulatlan marad*) Azt hitted, tényleg alszom?

LÁNY Nem, Tantalosz. Máskor se hittem.

TANTALOSZ (*felnézve*) Akikor mért kérded?

LÁNY Csak mert így szoktuk.

TANTALOSZ Így szoktuk, igaz. Mit kívánsz tőlem?

LÁNY Tudod jól. Miért kérded?

TANTALOSZ Csak mert így szoktuk.

LÁNY Igen, így szoktuk. Kívárod a vacsorád. Legalább látni-hal-lani?

TANTALOSZ (*fejét ismét leszegve, túlhangsúlyozott nyersséggel*) Nem vagyok rá kíváncsi.

LÁNY Dehogynem. Tudni akarod.

TANTALOSZ Mért érdekelne? Ha egyszer elérhetetlen.

LÁNY Mert hátha mégsem az. Ezért érdekel.

TANTALOSZ (*feltekintve majdnem vidáman*) Halott vagyok. Éhhalál nem fenyegethet.

LÁNY Élsz, mert éhséget érzel. Éhségeden étkeimnek pusztá látványa is enyhíthet. Meg a felsorolásuk.

TANTALOSZ Miből gondolod?

LÁNY Csak mert halott vagy.

TANTALOSZ Azt mondtad, élek. Alig egy pillanata csak.

LÁNY Élsz, mert éhséget érzel. Mégis halott vagy. Mert a halál már nem fenyegethet.

TANTALOSZ Vegyük úgy, hogy ez az előnyöm.

LÁNY Az is, hogy remélsz.

TANTALOSZ Vegyük úgy, hogy igen. Amennyire élek, annyira.

LÁNY Fordítva inkább. Amennyire remélsz, annyira élsz. Annyira vagy eleven, amennyire a vacsorád várod.

TANTALOSZ Felőlem így is mondhatod. És máris mondhatod.

LÁNY Máris mondom. Meglátod, mindjárt könnyebb lesz.

TANTALOSZ (*hangsúlyozottan a közömböst játszva*) Rendszerben van, essünk rajta túl. (*Feltérdel, várakozásteljesen néz fel a lányra.*)

LÁNY Biztos, hogy ezt akarod csak? Mielőbb túl lenni rajta?

TANTALOSZ (*egyszerre türelmetlenül*) Nem fontos, hogy mit akarok. Kezdd el már végre!

LÁNY (*kezébe veszi az egyik tálat, szertartásosan felmutatja*) Előétel-

nek olajban sült galambmáj, kakukkfűvel és mézzel ízesítve, mákkal meghintve. Csak hogy a gyomornedveidet felkészítse a továbbiakra. (Rövid hatásszünet után, némi csalódottsággal) Tegnap kértél belőle...

(...)

Mindinkább gyorsuló ütemű játék következik, a Lány egymásután dobálja le az ételeket, amelyek záporozva hullanak Tantalosz körül, aki hangosan kavargó zene kíséretében igyekszik elkapni minél többet közülük, ezeket „megeszi” majd eldobja. Fenn a Lány, miután készlete elfogyott már, az emelkedő felvonó korlátjára könyökölve, meghatottan nézi a „lakomát”. Aztán a zene váratlanul elhallgat, Tantalosz, mintha csak a jóllakottságba fáradt volna bele, hirtelen hanyatt dől, szétvetett lábakkal heverve, mintegy a degeszre tömötség állapotát sugallja, úgy valahogy, ahogyan az Pieter Brueghel „Boldog ország” c. képén látható. Pár pillanat múlva hangosan horkolni kezd.

LÁNY (rövid ideig némán tekint rá, arcáról a játékoság maszkja lassan lefoszlik, hangjában gyengédséggel) Alszol, Tantalosz?

TANTALOSZ (csukott szemmel, horkolását megszakítva) Mint a bunda, mint a mormota. (Tovább horkol.)

LÁNY Álmodsz is talán? (A felvonó lassan emelkedni kezd.)

TANTALOSZ (ugyanúgy) Szebbnél szebb álmaim vannak. (Horkol.)

LÁNY Miről álmodsz? El is mondanád őket?

TANTALOSZ Jó vacsorákról. (Horkol.)

LÁNY Arról, amit elfogyasztottál?

TANTALOSZ Arról is, újraélvezve. Meg a holnapiról is. (Horkol.)

LÁNY (csak a hangja már, mert közben eltűnt fenn) Holnap is eljövök hozzád.

TANTALOSZ Roskadásig teli tálakkal? (Horkol.)

LÁNY (hangja) Roskadásig teli tálakkal. Meg holnapután is.

TANTALOSZ És azután is még? (Horkol.)

LÁNY (hangja távo!abbról) Mindig. Roskadásig teli tálakkal... (Utolsó szavait alig halljuk már.)

TANTALOSZ (egy ideig horkol még, de horkolását elnyomja a lassan felerősödő zene a már ismert naturalista hanghatásokkal, amelyek először fülsiketítőre erősödnek, aztán a csúcsponton abbamaradnak, a csend szinte sokkoló, beálltának pillanatában Tantalosz úgy riad föl, mintha hirtelen zajra ébredne, felugrik, révetegen néz maga köré, tehetetlenül áll, majd hangos, hisztérikus nevetésben tör ki; elcsendesedve a körülötte heverő műételeket nézi, egyikért lehajol, felemeli, megszagolja, megpróbál beleharapni, eldobja, másikért nyúl — ezt többször is megismétli, „ez sem, ez sem”, mormolja közben, majd eldobva a kezében lévő darabot, csüggedten legyint; feltekinthet a mennyezetre is, mintha máris az újabb

„jelenést” várná, lehetőleg úgy, hogy a néző is arra gondoljon, az egésznek nincs is vége még —, mielőtt teljes, minden eddiginél nagyobb hangerevével kitörne belőle az ordítás) Éhes vagyok! Éhes! Enni adjatok!

Hirtelen teljes sötétség. A nézőtér fényeinek kigyulladásakor már csak a leeresztett függönyt láthatjuk.

SZERKESZTŐI KOMMENTÁR

A dráma bevezető jelenetében, melynek itt csak a vége olvasható, Tantalosz és a Lány beszélget, finomabbnál finomabb ételekről. Ezekről az örök éhségre ítélt egykori király csak ábrándozhat. Közben hiábavaló próbálkozásokat jelző, sziszifuszi kísérletre emlékeztető játék folyik: a felvonó, tele étellel és a Lánnyal, addig ereszkedik lejjebb és lejjebb, míg Tantalosz kísérletet nem tesz arra, hogy hozzájusson az ételflirt tartalmazóhoz, akkor pedig a felvonó hirtelen felemelkedik, de csak annyira, hogy majdnem elérhető legyen, elérhetővé tessék. Varga fokozza Tantalosz kínjait azzal, hogy nála a Lány nem csak az ételeket felszolgáló valaki, hanem Nő is. Szép, kívánatos, aki élvezettel időz egy-egy idomának, nőiességének leírásán. Majd eltűnik a Lány, s Tantalosz kimerülten fekszik, amikor megjelenik Hádész isten, az alvilág ura, akire Tantaloszt bízták Kettejük jelenésében fogalmazza meg Tantalosz kívánságát: „Olyasmit kívánok, ami nem engem érhet. Nem az éni kínom”. Így akár mások szenvedéseit látva megvizsgálatódní. Főleg abban remél vizsgálatást, hogy mások gyönyöreinek szemléleténél, számára — gondolja — elviselhetőbb lesz mások kínjainak látványa. Hádész némi könyörgés után — az isten is csak ember, szereti kéretni magát — eleget tesz a kérésnek. Hamarosan megjelenik a két Saskeselyű, a primitív, érzéketlen, nyers viselkedés példaképei. Szórakoznak is kedvükre azokkal, akiknek őrzésével megbízták őket, legszívesebben Prométheusszal. (A közöl: részletből látjuk, hogyan.) Végül

ismét megjelenik a Lány. Hasonló jelenet játszódik le, mint a dráma elején, azzal a különbséggel, hogy Tantalosz ezúttal az ételflirtól lepotyogó kellékeleteket valódiakként fogadja. Eljátssza, hogy valódiak, s jó étvágygal enni kezdi őket.

Varga láthatóan bölcséleti szándékú drámai parabolájának egyik, de nem egyetlen központi tételét kell ebben a zárójelenetben látni. Az ember kénytelen beérni azzal, amit kap, önmaga boldogságáért kell olykor önnön magát becsapnia. S ez a tézis teljes összhangban van a Tantalosz-mítosz alapképletével. Az, akinek a „legnagyobb boldogság volt osztályrésze”, úgy segíthet magán, ha azt a keveset, amit kap, éppolyan boldogan fogadja, mint egykor a legnagyobb gazdagságot, azt a kegyet, amelyben az istenek részesítették.

A mitológiában Tantalosz a legnagyobb szenvedés jelképe, s a legnagyobb büntetés is, ami embert sújthat: étlen-szomjan kell élnie, holott körülötte a legkülönb ételek és italok vannak, de hozzájuk nem juthat, ezenkívül pedig a feje felett levő szikla is minden pillanatban rázuhanhat. Ez a büntetése, mert nem tudta megbecsülni azt a boldogságot, amit kapott. Tamesz arról, hogy milyen gyorsan, könnyen változik a boldog állapot, ha nem tudunk vele betelni. A monda szerint: Tantalosz büntetése az „emberi gög, elbizakodottság, összeférhetlenség és arcátlanág” méltó „jutalma”. Varga drámájában némileg módosul az alapképlet. Értésülünk Tantalosz bűneiről, látjuk kínjait, de itt egyrészt szinte hőssé válik, vagy leg-

alábbis áldozattá, aki az istenek játékszere, s illetén sajnálni kell. Elszomorító, sőt felháborító annak a tudata is, hogy a különféle játékok (könyörgés Hádészhez, a Lány jelenése, a Saskeselyűk otromba szórákozása) ciklikusan megisméltődnek (kiszolgáltatottság, determinizmus). Másrészt viszont mintha a Tantalosz-mítosz csak keretül szolgálna a Prométheusz-jelenethez. Mintha Varga drá-

májának igazi hőse nem Tantalosz, hanem a „tűzrabló” Prométheusz lenne. Gondolatilag ebben a jelenetben a leg súlyosabb a dráma. Itt kell keresni azokat a mozzanatok, amelyek az aktualizálás szándékát hordozzák. A mitológiából a jelenbe való áthallás lehetősége ebben a jelenetben a legnagyobb és a legcsábítóbb is egyúttal.

G. L.